

מקורות התורה

7 - תשב"ע'פ: היסטוריה ומבנה

A] Overview of the 4 Periods of Mesorah

PERIOD I: MATAN TORAH (1313 BCE) TO PURIM (356 BCE): AGE OF TANACH; PROPHECY; PRE-GALUT

PERIOD II: PURIM (356 BCE) TO THE SEALING OF THE TALMUD (C.500 CE): AGE OF CHAZAL; CRYSTALLIZATION AND FORMALIZATION OF ORAL LAW; MISHNA; GEMARA

PERIOD III: SEALING OF TALMUD (C500 CE) TO SHULCHAN ARUCH (C1500): ANALYSIS AND DEFINITION OF PRACTICAL HALACHA; CODIFICATION; GEONIM; RISHONIM

PERIOD IV: SHULCHAN ARUCH (1500 CE) TO PRESENT DAY: UNIFIED PSAK; ACHARONIM

• Are we now in a 5th Period? If so, when did this period begin? The Enlightenment? The Holocaust? The State of Israel? 9/11? How does contemporary hashkafa impact on this question?

B] The Structure of TsbP during Periods I & II

1.

ועל פי העקרונות האלה אשר הקדמנו, נחלקים הדינים המקובלים בתורה לחמשה חלקים:

החלק הראשון - הפרושים המקבילים ממשנה, שיש להם הוראה בכתוב, או אפשר להוציאם בהקשר. ואלו אין בהם מחלקת לעולם, אלא כאשר יאמר אדם: קבלתי כך וכך - מסמלק הוכיח.

והחלק השני - הם הדינים אשר נאמר בהם שהם 'הלכה למשה מסיני', ואין ראיה עליהם, כמו שזכרנו. ואלו גם כן ממה שאין בהם מחלקת.

והחלק השלישי - הם הדינים המוצאים בדרכי ההקשר. ותפל בהם המחלקת, כמו שזכרנו, ויפסק בהם כדעת הרב, כמו שיסדנו, וזה כאשר יהיה הענין שקול מצד העיון. ולפיכך יאמרו⁴⁶: "אם הלכה - נקבל, ואם לדין - יש תשובה". ואמנם יפלו המחלקת והוכיח במה שלא נשמעה בו קבלה. ותמצאם בכל התלמוד יחקרו על דרכי ההקשר אשר בסבתם נפלה המחלקת בין החולקים, ויאמרו: "במאי קא מפלגי?", או: "מאי טעמיה דרבי פלוני?", או: "מאי ביניהו?", לפי שפעמים יביאו דברים בזה הענין בקצת מקומות, ויודיעו סבת המחלקת, ויאמרו שפלוני נתלה במאמר פלוני⁴⁷, ופלוני נתלה במאמר פלוני, וכיוצא בזה.

אבל מחשבת מי שחושב שהדינים שנתלקו בהם הם גם כן מקבילים ממשנה, ואמנם נפלה המחלקת מדרך הטעות בשמועות או השכחה, ושהאחד קבל האמת והאחר טעה בקבלתו, או שכח, או שלא שמע מרבו כל מה שצריך לשמע, ויביא ראיה על זה מאמרם⁴⁸: "משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבתה מחלקת בישראל

ונעשת תורה כשתי תורות" – הנה זה, ה' היודע, מן המאמרים המלכרים והמגנים מאד, והם דברי מי שאינו משיג, ואינו מדקדק בעקרים, ומטיל דפי באנשים אשר התקבלה מהם התורה, וזה כלו בטל. ואמנם יגרם לזאת האמונה הנפסדת, מעוט ההשגה לדברי החכמים הנמצאים בתלמוד. לפי שהם מצאו כי הפרוש מקבל ממשה, וזה נכון, כמו שסידנו, ולא הבדילו בין העקרים המקבלים והתולדות המוצאות. אבל אתה, אם תספק בדבר, לא תספק שמחלקת בית שמאי ובית הלל באמרים⁴⁹: "מכבדים את הבית ואחר כך נוטלין לידים" או "נוטלין לידים ואחר כך מכבדין את הבית" – אין אחד משני המאמרים מקבל ממשה, ולא שמעו מסיני, אלא סבת מחלקתם מה שזכר⁵⁰, שהאחד מהם אוסר השמוש בעם הארץ, והאחר מתיר זה. וכן כל הדומה לאלו המחלקות, אשר הם ענפי ענפי הענפים.

אבל אמרם: "משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבתה מחלקת בישראל" – הנה ענין אלה הדברים מבאר מאד, לפי ששני אנשים, אם יהיו שקולים בתבונה ובעיון ובידיעת העקרים אשר יולידו מהם, לא תפל ביניהם מחלקת כלל במה שיוציאוהו בהקש, ואם תפל – תהיה מעטה, כמו שלא נמצא לעולם מחלקת בין שמאי והלל אלא בהלכות יחידות⁵¹, לפי שהקשי שניהם בכל מה שהוציאוהו בהקש היו קרובים זה לזה, והעקרים גם כן אשר היו מסורים אצל זה – כמו העקרים המסורים אשר היו אצל האחר. וכאשר נתמעטה דרישת תלמידיהם, ונחלש הקשם ביחס להלל ושמאי רבותיהם, נפלה המחלקת ביניהם בעת העיון בדברים רבים, היות שהקש כל איש מהם לפי ערך שכלו ומה שאצלו מן העקרים. ואין להאשימם בכל זה, לפי שאנו לא נחייב שני אנשים המתוכחים, שיתוכחו בשכל יהושע ופינחס. ואין אנו גם כן מפקפקים במה שנחלקו בו, היות שאין הם כמו שמאי והלל או מי שלמעלה מהם, כי ה' יתפאר ויתרומם לא צונו בעבודתו בזה, אלא חיבנו לשמע מחכמי איזה דור שיהיה, כמו שאמר⁵²: "(או) [ו]אל השופט אשר יהיה בימים ההם, ודרשת" וכו'. ועל זה האפן נפלה המחלקת, לא שהם טועים בשמועות, וקבל האחד אמת והאחר שקר. ומה מבארים אלו הדברים למי שיתבונן בהם, ומה גדול זה העקר בתורה!

והחלק הרביעי – הם הדינים אשר תקנום⁵³ הנביאים והחכמים בכל דור ודור על דרך הסניג והגדר לתורה, והם אשר צוה ה' לתקנם במאמר כללי, והוא אמרו⁵⁴: "ושמרתם את משמרת", ובאה הקבלה⁵⁵: "עשו משמרת למשמרתי", והם אשר יקראום החכמים 'גזרות'. ואפשר שתפל גם בהם מחלקת, כשיראה האחד לאסור כך וכך מפני כך וכך, ולא יראה האחר כן. והרבה בתלמוד: ר' פלוני גזר משום כך וכך, ור' פלוני לא גזר. וזו גם כן סבה מסבות המחלקת. הלא תראה, בשר עוף בחלב הוא

גזרה מדברנו להרחיק מן העברה, ואין אסור מן התורה אלא בשר בהמה טהורה⁵⁶, ואסרו החכמים בשר עוף, הרחקה מן הדבר האסור, ומהם מי שלא ראה לגזר זאת הגזרה, כי ר' יוסי הגלילי היה מתיר בשר עוף בחלב, והיו אנשי עירו כלם אוכלים אותו, כמו שהתפרסם בתלמוד⁵⁷. וכאשר תפל ההסכמה על גזרה מאלה הגזרות גם כן⁵⁸ – אין לעבר עליה בשום פנים, וכאשר התפרסם אסורה בישראל – אין אפשרות לחלק על אותה הגזרה, ואפלו הנביאים לא יוכלו לסתרה, ואמר התלמוד⁵⁹ שאליהו לא יוכל לסתר אחד משמונה עשר דבר שגזרו עליהן בית שמאי ובית הלל, ונמקו זה ואמרו: "לפי שאסורן פשוט בכל ישראל".

והחלק החמישי – הם הדינים אשר נתקנו על דרך ההתבוננות והבאת התועלת בענינים הנוהגים בין בני אדם, ממה שאין בו תוספת בתורה ולא חסרון, או בדברים שהם תקנת בני אדם בעניני התורה, והם אשר יקראום החכמים 'תקנות' ו'מנהגות'. ואסור לעבר עליהם בשום פנים, הואיל והסכימה עליהם האמה, וכבר הזהיר שלמה מעבר עליהם, ואמר⁶⁰: "[ו]פרץ גדר ישכנו נחש". ואלו התקנות הן רבות מאד, נזכרות בתלמוד ובמשנה, מהן בענין האסור וההיתר, ומהן בענין הממונות, ומהן תקנות מאותן שתקנו הנביאים, כמו תקנות משה ויהושע ועזרא, כמו שאמרו⁶¹: "משה תקן להן לישראל שיהיו שואלין ודורשין הלכות פסח בפסח" וכו', ואמרו⁶²: "משה תקן להן בשעה שיכירד מן". ואמנם תקנות יהושע ועזרא – הרי הן רבות. ומהן תקנות מיחסות ליחידים מן החכמים, כאמרם: "התקין הלל פרזבול"⁶³, "התקין רבן גמליאל היןון"⁶⁴, "התקין רבן יוחנן בן זכאי"⁶⁵, והרבה בתלמוד: התקין ר' פלוני, התקין ר' פלוני. ומהן תקנות מיחסות אל הכלל⁶⁶, כאמרם⁶⁷: "באושא התקינו", או אמרם: "תקנו חכמים", או: "תקנת חכמים", והרבה פיוצא בזה.

נמצאו כל הדינים הנזכרים במשנה, נחלקים לאלו החמשה חלקים: מהם פרושים מקבילים ממש שיש להם הוראה בכתוב, או שאפשר ללמדם בהקשר; ומהם הלכה למשה מסיני; ומהם מה שהוצא בהקשר, ובו תפל המחלקת; ומהם גזרות; ומהם תקנות.

הקדמת הרמב"ם למשנה

- Can you think of examples of halachot in each of these categories?
- Consider how the following three modes of Mesorah fit into the 5 categories outlined by the Rambam above:
  - Transmission
  - Interpretation
  - Legislation
- Which connect with which, possibly in multiple ways?

2. כל מי שאינו עושה כהוראתן עובר בלא תעשה .... (1) אחד דברים שלמדו אותן מפי השמועה והם תורה שבעל פה, (2) ואחד דברים שלמדום מפי דעתם באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן ונראה בעיניהם שדבר זה כך הוא, (3) ואחד דברים שעשאום סייג לתורה ולפי מה שהשעה צריכה והן הגזירות והתקנות והמנהגות, כל אחד ואחד מאלו השלשה דברים מצות עשה לשמוע להן, והעובר על כל אחד מהן עובר בלא תעשה

רמב"ם הלכות ממרים פרק א הלכה ב

- Does this categorization of the Rambam in Mishne Torah differ from that in the Introduction to the Mishna?

ביטול הדין	מחלוקת		
לא יתכן לא יתכן יתכן ע"י בית דין	אין (אין) יש	פירוש מקובל הלכה למשה מסיני פירוש מחודש	דאורייתא
מחלוקת יתכן ע"י בית דין גדול יותר	יש יש	גזרות (סייגים) תקנות	דרבנן

Chart showing the 5 categories of TsbP, where there is machloket, and how the halacha can be changed¹

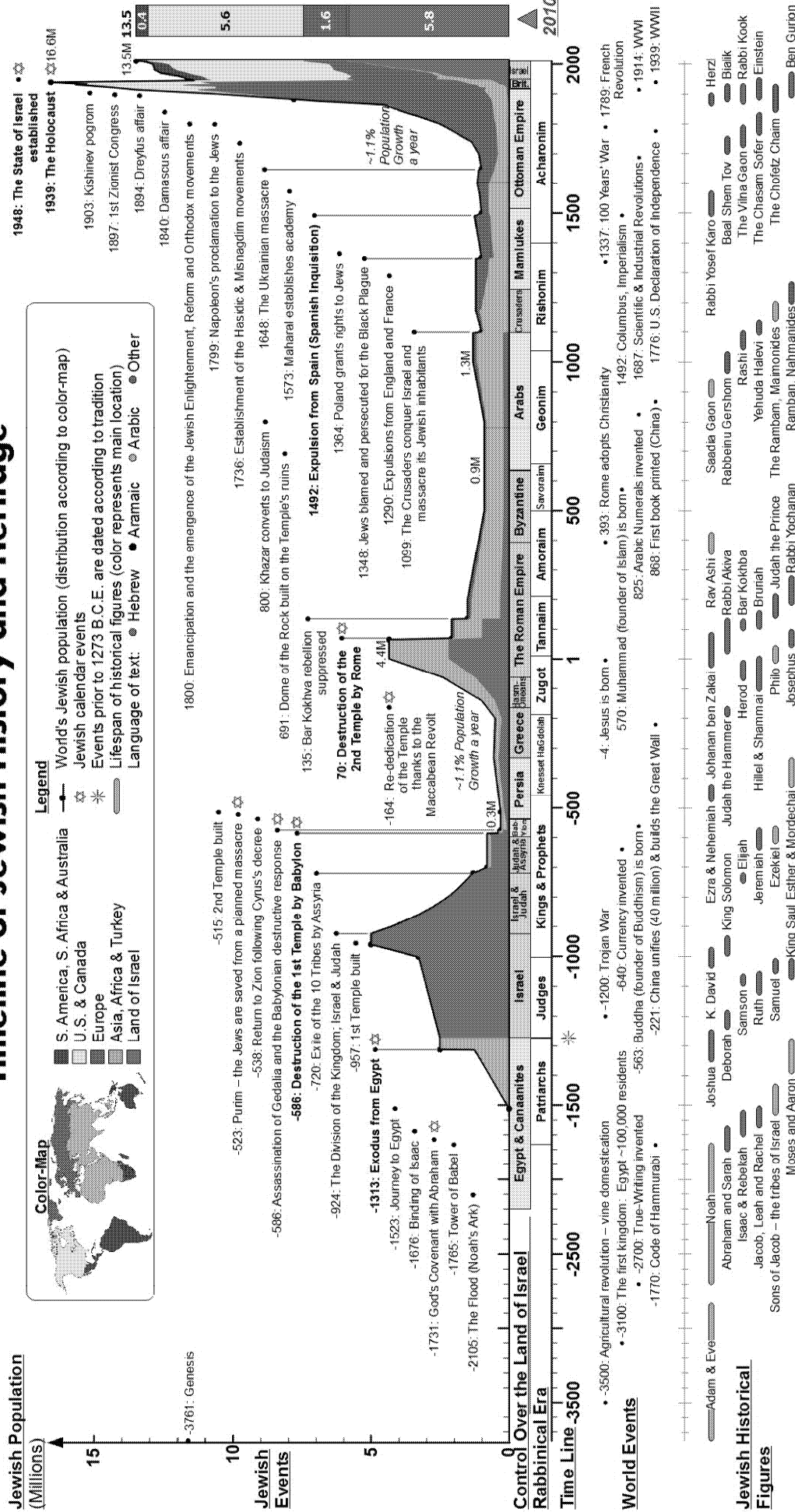
3. כתב לך את כל הדברים האלה כי על פי וגו', אמר רבי אלעזר תורה רוב בכתב ומעוט על פה שנאמר אכתב לך רובי תורתך, רבי יוחנן אמר רוב על פה שנאמר כי על פי הדברים האלה

ילקוט שמעוני תורה פרשת כי תשא (רמז שפו)

- What is the argument here? Can anyone really argue that the the majority of the Torah is written and the minority oral? What are they including as TsbP?
- Look again at source 2. What is the Rambam specifically classifying as 'Torah Shebe'al Peh'? How does that address the issue in source 3?

1. From *Torah MiSinai* - Eisenberg/Domovitz

Timeline of Jewish History and Heritage

This poster was made for you to learn and enjoy. Ancient times numbers and dates are estimated and are brought to tell the story.

License cc-by-sa, linking to "www.odyeda.com/JewishTimelineEn"

Enjoy, Ronen Rabinovici

